

Migiem do mnie mów!

Mogą nam zdradzić, jak powstał ludzki język. Są całkiem inne od wszystkiego, co umiemy sobie wyobrazić o języku.

Początków języków migowych należy szukać blisko 200 lat wstecz, kiedy w sposób zorganizowany zaczęto tworzyć edukację dla głuchych. Powstawały szkoły - przeważnie z internatami - i tak rozproszeni niesłyszący znaleźli się w grupie, która stała się wystarczająca do wytworzenia języka. Bo języki migowe tworzą się spontanicznie i naturalnie - podobnie jak języki foniczne. Potrzeba tylko, by w jednym miejscu zebrała się masa krytyczna ludzi mających potrzebę komunikacji. Jak to się dzieje, możemy ciągle obserwować. W zasadzie na naszych oczach narodził się migowy język nikaraguański (lata 70. XX w.) czy Izraelski Język Migowy. W 1932 r. powstała pierwsza szkoła dla głuchych w Jeruzolimie. Dziś izraelski migowy ma 10 tys. użytkowników.

Dla badaczy języków takie sytuacje to prawdziwa gratka! Stanowią one bowiem prawdziwe laboratorium językowe, gdzie można obserwować ewolucję języka i mieć wgląd w to, jak w ogóle tworzy się język.

Bo języki migowe są równoważne fonicznym. Pokazują to m.in. badania migających osób, które na skutek udaru czy wylewu doznały uszkodzenia ośrodków mózgu odpowiedzialnych za mówienie czy rozumienie mowy. Zaburzenia języka, które powstają wskutek zniszczenia części neuronów, noszą nazwę afazji. Może się wskutek nich zdarzyć, że mowa jest sylabizowana, a wypowiedzenie prostych słów wymaga czasu i sporego wysiłku, zaburzona jest gramatyka. Dokładnie to samo dzieje się, kiedy uszkodzenia ośrodków mowy dozna osoba głucha. Bo język migowy „siedzi” w naszej głowie dokładnie w tym samym miejscu co foniczny. I rządzą nim takie same prawa.

Naprawdę?! - reagują często na takie stwierdzenie słyszący, którzy wyobrażają sobie, że migowy to rodzaj prostej pokazywanki - sposób komunikacji wspólny dla wszystkich głuchych na całym świecie, swiste esperanto. Tymczasem każda grupa etniczna - podobnie jak u słyszących - ma swój język migowy. Jest więc Polski Język Migowy, spokrewniony z nim Francuski Język Migowy czy pochodzący z tej samej rodziny Amerykański Język Migowy. Co ciekawe, głuchy

Kolorowany drzeworyt z alfabetem migowym używanym w USA, początek XIX w.

Brytyjczyk będzie miał większe problemy w porozumieniu się z głuchym Amerykaninem niż ich słyszący koledzy w swoich językach.

Języki migowe często traktowane są jako gorsze. W wielu krajach europejskich (w tym także w Polsce) panowała do niedawna tzw. doktryna oralizmu, w myśl której głuchym dzieciom zabraniano migać, każąc im uczyć się języka słyszącej większości i odczytywać go z ruchu ust (sprawdźcie sami, czy to proste!).

Zmiana nastawienia przyszła z USA w latach 80. XX w. Za przełomowe wydarzenie uważa się strajk niesłyszących studentów na waszyngtońskim Uniwersytecie Gallaudeta dla głuchych, którzy zaprotestowali przeciwko mianowaniu rektorem osoby słyszącej. Wygrali. Dziś Uniwersytet Gallaudeta ma głuchego rektora i głuchych dziekanów, głuchych wykładowców i głuchy samorząd studencki. Tu prowadzi się największe badania nad społecznością głuchych. Ich językiem i obyczajami.

Innym krajem, w którym głusi wywalczyli swoje prawa, jest Szwecja. W latach 70. powstał tam ruch Deaf Power, który uświadamiał słyszące społeczeństwo w sprawach dotyczących głuchych. To pierwszy kraj na świecie, w którym głuchych wpisano do konstytucji jako mniejszość językową. Dziś mają przedszkola, szkoły, w których wykładowym jest Szwedzki Język Migowy.

W każdej instytucji publicznej: urzędzie, przychodni, większym sklepie - jest człowiek, który miga i może służyć za tłumacza.

To sprawia, że i w innych krajach nastawienie do języków migowych pomału się zmienia. Na uniwersytetach powstają katedry zajmujące się ich badaniem (w Polsce robi to np. Pracownia Polonistyki UW).

W języku migowym znaczenie jest niesione przez gest, mimikę, powtarzalność czegoś; przez zaprojektowanie sytuacji przestrzennej. Komunikat wizualno-przestrzenny przypomina nieco teatr lalek. Czasem w przekazie migowym nadawane są dwie rzeczy (dwa słowa) równocześnie. Funkcje gramatyczne pełni często mimika twarzy. Na przykład tylko mimicznie pokazuje się granice zdania podrzędnego. Albo zaprzeczenie. Do mówienia używa się także przestrzeni. Istnieje przestrzenna fleksja: czasowniki odmieniają się przez przestrzeń i ruch. Istnieje przestrzenna fonetyka.

Język migowy kształtuje specyficzną kulturę głuchych. Dlatego niektórzy z nich uważają się za Głuchych - mniejszość językową, a nawet narodową. Tworzą swoje pismo (signwriting), swoją sztukę, teatr, poezję. To wszystko sprawia, że wielu uważa, iż języki migowe powinny znaleźć się pod ochroną, podobnie jak zagrożone wyginięciem języki foniczne.

OLGA WOŹNIAK